

ΑΤΤΙΛΑΣ 2 (ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1974)

Στις 3.30 τα χαράματα της 14ης του Αυγούστου 1974 τελειώνουν με πλήρη αποτυχία στη Γενεύη οι τριμερείς διαπραγματεύσεις (Ελλάδας, Τουρκίας, Βρετανίας) για την κατάσταση στην Κύπρο και το κυπριακό πρόβλημα. Μία ώρα αργότερα, τα τουρκικά αεροσκάφη βομβαρδίζουν Λευκωσία, Αμμόχωστο και άλλα σημεία της Κύπρου. Ο «Αττίλας 2» είχε ξεκινήσει. Από το μεσημέρι της 14ης του Αυγούστου, τουρκικά άρματα και ισχυρές δυνάμεις πεζικού αρχίζουν να κινούνται από Λευκωσία προς Αμμόχωστο, στα ανατολικά, και προς Λεύκα-Λιμνίτη, στα δυτικά. Ο "εθνάρχης" Κωνσταντίνος Καραμανλής δηλώνει το 1974 "Η Κύπρος είναι μακρυνά", δηλαδή μερικά λεπτά για τα F-4 Phantom II και τα A-7 Corsair... ενώ κατά την ανακωχή, και την ανοχή των "εθναρχών" έγινε η δεύτερη επίθεση στο νησί και οι Τούρκοι πλέον κατακτούν το 37% της Κύπρου ενώ μέχρι τότε κατείχαν ένα πολύ μικρό μέρος του εδάφους 4%!.

Η Αμμόχωστος βομβαρδίζεται από την Τουρκική αεροπορία

1974: Ο «Αττίλας 2» χτυπάει στην Κύπρο

Η Λευκωσία στις φλόγες από τις βόμβες των τουρκικών αεροσκαφών στις 14 του Αυγούστου 1974

Στις 3.30 τα χαράματα της 14ης του Αυγούστου 1974 τελειώνουν με πλήρη αποτυχία στη Γενεύη οι τριμερείς διαπραγματεύσεις (Ελλάδας, Τουρκίας, Βρετανίας) για την κατάσταση στην Κύπρο και το κυπριακό πρόβλημα. Μία ώρα αργότερα, τα τουρκικά αεροσκάφη βομβαρδίζουν Λευκωσία, Αμμόχωστο και άλλα σημεία της Κύπρου. Ο «Αττίλας 2» είχε ξεκινήσει. Από το μεσημέρι της 14ης του Αυγούστου, τουρκικά άρματα και ισχυρές δυνάμεις πεζικού αρχίζουν να κινούνται από Λευκωσία προς Αμμόχωστο, στα ανατολικά, και προς Λεύκα-Λιμνίτη, στα δυτικά. Το Πολεμικό Συμβούλιο, που συνεδριάζει στις 6 τα χαράματα υπό την προεδρία του Καραμανλή στην Αθήνα, διαπιστώνει την τραγική αδυναμία της Ελλάδας να συνδράμει στρατιωτικά την Κύπρο και έτσι οι ελληνικές αντιδράσεις περιορίζονται στο διπλωματικό τομέα. Μέχρι το βράδυ, η ελληνοκυπριακή αντίσταση έχει ουσιαστικά καταρρεύσει και τα οχυρά εγκαταλείπονται. Στις 15 του Αυγούστου, τα στρατεύματα του «Αττίλα» μπαίνουν στην Αμμόχωστο, στις 16 του Αυγούστου ο «Αττίλας 2»

ολοκληρώνεται με την κατάληψη της Μόρφου, ενώ η κυβέρνηση Κληρίδη μεταφέρεται πρόσκαιρα στη Λεμεσό, φοβούμενη ότι επίκειται κατάληψη της Λευκωσίας. Οι Τούρκοι, έχοντας πετύχει τους στρατιωτικούς τους σκοπούς, δέχονται κατάπαυση του πυρός στις 6 το απόγευμα της 16ης του Αυγούστου 1974. Ηδη κατείχαν το 36,4% του κυπριακού εδάφους. Περίπου 2.000 Έλληνες και Ελληνοκύπριοι είχαν σκοτωθεί, πάνω από 1.600 ήταν οι αγνοούμενοι και 200.000 ήταν οι ξεριζωμένοι πρόσφυγες. Η κυβέρνηση Καραμανλή στην Αθήνα αμέσως μετά το ναυάγιο των διαπραγματεύσεων στη Γενεύη, όπου οι Αμερικανοί έδειξαν να ρίχνουν το βάρος τους υπέρ της Τουρκίας, διαπιστώνει ότι βρίσκεται μεταξύ «σφύρας και άκμονος». Από τη μια βλέπει ότι οι «σύμμαχοί» της όχι μόνο δε συμμερίζονται τις θέσεις της, αλλά, αντίθετα, ενισχύουν με τη στάση τους τους εισβολείς. Από την άλλη, οι λαϊκές αντιδράσεις μεγαλώνουν στην Ελλάδα, όπου πλέον όλοι γνωρίζουν ότι πίσω από το πραξικόπημα στην Κύπρο και την τουρκική εισβολή είναι το ΝΑΤΟ και η μόνιμη επιδίωξη των ΗΠΑ και της Βρετανίας για τη «ΝΑΤΟποίηση» του νησιού. Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση ο Κ. Καραμανλής, το πρωί της 14ης του Αυγούστου, ανακοινώνει την αποχώρηση της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ. Ήταν ένας ελιγμός υπό το βάρος της λαϊκής πίεσης, με τον οποίο ωστόσο επιβεβαιωνόταν περίτρανα ο ρόλος της «Συμμαχίας» τόσο στα όσα προηγήθηκαν, όσο και στο συνεχιζόμενο έγκλημα κατά της Κύπρου.

Η Αμμόχωστος κατά την ημέρα που ο Τουρκικός στρατός μπήκε στην Ελληνική πλευρά της πόλης (Βαρώσι)

“Μετά τις 11 το πρωί, με την ασφυκτική πίεση των τουρκικών αρμάτων μάχης, τις βολές των όλμων και το σφυροκόπημα των αεροπλάνων, σπάζει η γραμμή του μετώπου στη Μια Μηλιά και οι εναπομείνουσες δυνάμεις της Εθνοφρουράς και της ΕΛΔΥΚ υποχωρούν ανατολικά προς την Κυθρέα. Οι Τούρκοι προελαύνουν προς την Άσσια και εκεί σταματούν, ενώ άρματα μάχης από το κέντρο του μετώπου προχωρούν ανεμπόδιστα προς το Τζιά(δ)ος και το Βαρώσι για να συνενώσουν το

θύλακα της Λευκωσίας με την τουρκική συνοικία της Αμμοχώστου. Οι άνδρες της Εθνικής Φρουράς που υποχωρούν και προσπαθούν να σωθούν ή να ανασυνταχτούν προς Παλαίκυθρο, Νέο Χωριό και Κυθρέα διασταυρώνονται με τουρκικά άρματα μάχης, που εξορμούν προς δύο κατευθύνσεις, το Νέο Χωριό (κύριος δρόμος Λευκωσίας - Αμμοχώστου) και προς το χωριό Τύμπου (που υπήρχε διάυλος προσγείωσης). Ο πληθυσμός στηριζόταν στις συγκεκριμένες ανακοινώσεις του Κρατικού Ραδιοφώνου ‘Αι ημέτεροι δυνάμεις, αμυνόμενοι του πατρίου εδάφους, αναδιπλούνται ομαλώς...’, ενώ το Αγγλικό BBC μετέδιδε ότι οι Τούρκοι είχαν ήδη φτάσει στην Αμμόχωστο”.

Αριστερά: Όχημα των Η.Ε. στην Αμμόχωστο την ώρα που βομβαρδίζεται από την Τουρκική αεροπορία. Το ίδιο πρωινό η πόλη είχε αδειάσει από τον Ε/Κυπριακό πληθυσμό. Δεξιά: Οχήματα της Βρετανικής βάσης Δεκέλειας παρακολουθούν την προέλαση των Τούρκων στην Αμμόχωστο

Μαζική ταφή Ε/Κυπρίων στην Κερύνεια από Τ/Κύπριους στα τέλη Αυγούστου 1974. Δεξιά: Νεκρός από Βόμβα στο Νοσοκομείο Αμμοχώστου.

ΓΕΝΙΚΑ

Η Τουρκία, από καθαρά στρατιωτικής πλευράς, είχε συγκεντρώσει στο τότε κατεχόμενο τμήμα του νησιού περίπου 40.000 στρατιώτες, που αποτελούσαν τη δύναμη των 28ης και 39ης Μεραρχιών Πεζικού, μιας ταξιαρχίας αλεξιπτωτιστών, του 39ου Συντάγματος Καταδρομών, του 6ου Συντάγματος Πεζοναυτών κ.λπ.), 160-200 μέσα άρματα μάχης (Μ-47, Μ-48 της 5ης τεθωρακισμένης ταξιαρχίας), πυροβόλα,

και πλήθος μαχητικά αεροσκάφη που επιχειρούσαν από βάσεις στην ηπειρωτική Τουρκία. Αποστολή της 39ης μεραρχίας ήταν η διαμέσου της κοιλάδας της Μεσαορίας κατάληψη του λιμανιού της Αμμοχώστου στα ανατολικά του νησιού, ενώ της 28ης αντίστοιχα η κατάληψη της Μόρφου και η ένωση με τον τουρκοκυπριακό θύλακο του Λημνίτη στα δυτικά.

Η κατάσταση στις ελληνικές/ελληνοκυπριακές δυνάμεις ήταν τραγική. Ο τότε επικεφαλής της Εθνικής Φρουράς πραξικοπηματίας ταξίαρχος Γεωργίτσος με αναφορά του αμέσως μετά το τέλος του «Αττίλα-1», στις 29/7/1974, προς το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων στην Αθήνα, σημείωνε ότι «οι μονάδες έχουν φθάσει εις τα όρια αποσυνθέσεως, παρουσιάστηκαν σοβαρά κρούσματα αυτοδιαλύσεως μονάδων προσλαμβάνοντα μορφήν ανταρσίας».

Στις 04.55' της 14/8/1974, μιάμιση ώρα μετά το ηθελημένο από πλευράς Τουρκίας ναυάγιο των ειρηνευτικών συνομιλιών της Γενεύης, η τουρκική Πολεμική Αεροπορία άρχισε τις επιδρομές της στην Κύπρο, χρησιμοποιώντας μεταξύ άλλων και βόμβες ναπάλμ εναντίον μη στρατιωτικών στόχων, όπως ήταν σχολεία και νοσοκομεία, μέχρι τις 9 το πρωί, οπότε ξεκίνησε η εξόρμηση της 39ης Μεραρχίας από το Κιόνελλι στα ανατολικά προς την Αμμόχωστο, επί δύο αξόνων, χωρίς ουσιαστικά καμία αντίσταση, αφού οι Ελληνοκύπριοι πέταγαν τα όπλα τους και φορούσαν πολιτικά για να μην συλληφθούν αιχμάλωτοι ένστολοι.

Κύριο χαρακτηριστικό του «Αττίλα-2», που τον διακρίνει ουσιαστικά από τον «Αττίλα-1», ήταν η πρόθεση των Τούρκων όχι τόσο να καταλάβουν περισσότερο έδαφος, όσο να «εκκαθαρίσουν» το ήδη κατεχόμενο, ή όσο θα αποκτούσαν επιπλέον κατά την προέλαση των δυνάμεών τους, έδαφος, διώχνοντας από αυτό τους Ελληνοκυπρίους ως πρόσφυγες προς το νότο είτε εκτελώντας όσους επέμεναν να παραμείνουν στις πατρογονικές εστίες τους. Τυπικά, η απόσταση Λευκωσίας-Αμμοχώστου θα μπορούσε να καλυφθεί από τις τουρκικές δυνάμεις εντός ελαχίστων ωρών. Αντ' αυτού όμως η τουρκική προέλαση καθυστερούσε χαρακτηριστικά και χωρίς ιδιαίτερο λόγο, δίνοντας έτσι το δικαίωμα στους Ελληνοκύπριους κατοίκους της πόλης και της έμπροσθεν αυτής εύφορης πεδιάδας να φεύγουν πανικόβλητοι κουβαλώντας ό,τι εκ των υπαρχόντων τους μπορούσαν προς το νότο και την προσφυγιά.

Στις 17.30' της 14/8/1974 τα πρώτα τουρκικά τμήματα εισέρχονται στον τουρκοκυπριακό τομέα της παλαιάς πόλης της Αμμοχώστου. Η νέα (ελληνοκυπριακή) πόλη δεν ήταν στα επιχειρησιακά τους σχέδια να την καταλάβουν και σταμάτησαν στις παρυφές της. Αυτή όμως είχε εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους της, με αποτέλεσμα οι Τούρκοι στρατιώτες να την καταλάβουν, μετά την πάροδο 24 ωρών, το απόγευμα της 15ης του μηνός.

Στην αντίθετη πλευρά του νησιού, η 28η μεραρχία πεζικού του τουρκικού στρατού προήλαυε, συναντώντας επίσης μηδαμινή αντίσταση προς τη Μόρφου. Η προέλαση εξελισσόταν με εξαιρετικά αργούς ρυθμούς, προκειμένου οι Ελληνοκύπριοι κάτοικοι των περιοχών αυτών να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και έτσι να «εκαθαριστεί» η υπό κατάληψη περιοχή. Το μοναδικό σημείο πραγματικής αντίστασης σημειώθηκε στα δυτικά της Λευκωσίας, στον Άγιο Παύλο, από την Ελληνική Δύναμη Κύπρου (ΕΛΔΥΚ) και μονάδες της Εθνικής Φρουράς.

Στις 09.30' της 16/8/1974 οι Τούρκοι κατέλαβαν τη Μόρφου και το μεσημέρι της ίδιας μέρας τη Λεύκα, σχηματίζοντας έτσι ουσιαστικά τη σημερινή γραμμή κατοχής, που κρατάει έκτοτε χωρισμένο το νησί. Τότε κήρυξαν κατάπαυση του πυρός, έχοντας στην κατοχή τους το 35% του κυπριακού εδάφους, για να την παραβιάσουν οι ίδιοι την επόμενη μέρα, προκειμένου οι δυνάμεις τους να προωθηθούν και να φτάσουν – για λόγους ασφαλείας– στα όρια των κυρίαρχων βρετανικών βάσεων στο νησί. Αμέσως μετά την έναρξη του «Αττίλα-2», στην Ελλάδα, ο τότε πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής διατάζει τη συγκρότηση μιας μεραρχίας για να σταλεί στην Κύπρο, αλλά οι στρατιωτικοί αντιδρούν με το επιχείρημα του κινδύνου της μεγάλης απόστασης μέχρι την Κύπρο και της εξασθένησης της άμυνας της Ελλάδας σε περίπτωση ελληνοτουρκικού πολέμου. Ο Καραμανλής απευθύνει διάγγελμα στον ελληνικό λαό, όπου εξηγεί τους (προαναφερθέντες) λόγους της μη ελληνικής επέμβασης, ενώ ανακοινώνει και την αποχώρηση της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ.

Τελικά, οι Τούρκοι με τους δύο «Αττίλες» τους κατέλαβαν το 36,3% της Κυπριακής Δημοκρατίας, που με τη σειρά της ήλεγχε το 60% αυτού, ενώ το υπόλοιπο (3,7%) αποτελούσε τη «νεκρή ζώνη» μεταξύ των δύο πλευρών.

Μπορεί, σε γενικές γραμμές, οι τουρκικές δυνάμεις κατά τον «Αττίλα-2» να μην αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα κατά την προέλασή τους, ορισμένες μονάδες όμως της Εθνικής Φρουράς, με στιβαρές διοικήσεις, και η ΕΛΔΥΚ ή καλύτερα το τμήμα της ΕΛΔΥΚ που είχε απομείνει από την πρώτη φάση της εισβολής, καθώς και η Α΄ Μοίρα Καταδρομών που είχε φτάσει από την Κρήτη με τα Νοράτλας της ΠΑ ως ενίσχυση και οι κυπριακές Μοίρες Καταδρομών έμειναν και πολέμησαν με πραγματικά πρωτόγνωρο ηρωισμό και αυτοθυσία. Οι άνδρες αυτοί, τις στιγμές του χάους, έμειναν και πολέμησαν ως Έλληνες, σώζοντας όχι μόνο ό,τι μπορούσε να περισωθεί «επί του εδάφους», αλλά, ίσως και το πιο σημαντικό, την τιμή και την υπόληψη ολόκληρου του Ελληνισμού.

Η Αμμόχωστος βομβαρδίζεται ανήμερα τις 15/8/1974

Παραθέτουμε, ως ενδεικτικό των μαχών αυτών, ένα απόσπασμα συνέντευξης που έδωσε ένας από τους ήρωες αυτούς, ο τότε ταγματάρχης διοικητής του 336 Τάγματος Εθνοφυλακής της Εθνικής Φρουράς και νυν στρατηγός εν αποστρατεία και επίτιμος γενικός επιθεωρητής Στρατού, Δημήτριος Αλευρομάγειρος, πριν από δύο χρόνια στην εφημερίδα «Μακεδονία». Ο στρατηγός ανέλαβε τη διοίκηση του τάγματος, που αποτελείτο από επίστρατους της περιοχής της Αμμοχώστου, τους οποίους αμέσως μετά τον «Αττίλα-1» είχε διαταχθεί να μεταφερθεί στην περιοχή της Λευκωσίας. «Και επειδή οι Τούρκοι δεν κάνουν τίποτε τυχαίο, έκαναν την εισβολή την επομένη, που, βάσει προγραμματισμού, αντικατεστάθη το 30% της πιο σημαντικής αμυντικά μονάδας, της ΕΛΔΥΚ. Αποτίοντας όμως φόρο τιμής, θέλω να σημειώσω ότι όλοι αυτοί οι απολυόμενοι επέστρεψαν αμέσως στην Κύπρο, αποβιβάστηκαν στην Πάφο και πολλοί από τους ηρωικούς νεκρούς είναι από αυτούς. Αιώνια η μνήμη τους!

Θέλω επίσης να σημειώσω -το έχω γράψει και στην επίσημη έκθεσή μου- ότι και παρά το πραξικόπημα, το οποίο κυρίως επέδρασε επί του ηθικού και τη θέληση για αντίσταση σε κάποιο βαθμό, οι Τούρκοι δεν θα πατούσαν το πόδι τους στο νησί αν στοιχειωδώς εφαρμόζονταν τα σχέδια και γινόταν έγκαιρα η επάνδρωση των πολυβολείων στην περιοχή Κερήνειας. Στην περιοχή της Αμμοχώστου όπου ήμουνα τούτο έγινε εν μέρει».

Η περιοχή των Βαρωσίων σήμερα (περίκλειστη)